

HAS
green
academy

Hoe lees je een bodemanalyse?

Stefan Nieuwenhuijsen en Marente Lokin

22 januari 2025

Kennisgroep Koepelplan Voedselbossen

University of applied sciences for
agriculture, food and the living environment

Programma vanavond

19:30 Deel 1: CEC, organisch stof en pH

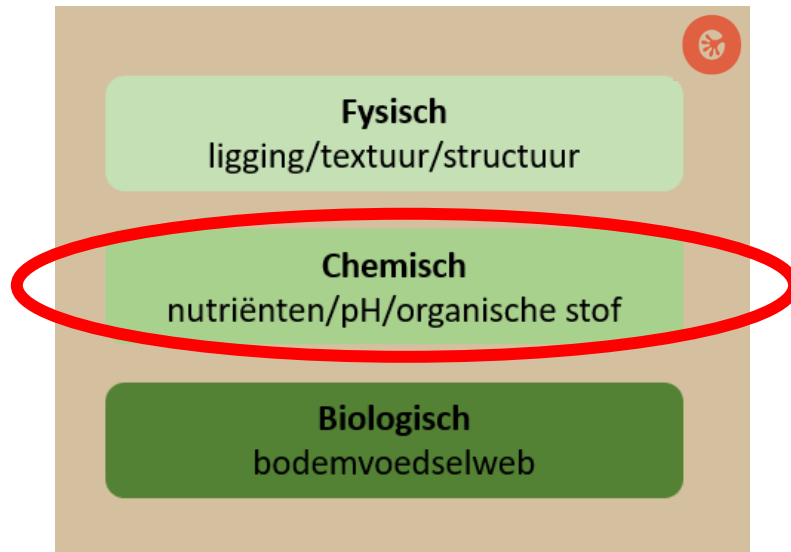
20:30 Deel 2: Macronutriënten

22:00 HAS dicht

Programma vanavond

Totaal **30 bodemanalyses** ingestuurd!

Deel 1: CEC, Organisch stof, pH

Mineraal	Huidig Niveau	Ideaal Niveau	Mineralen balans		
			laag	gemiddeld	hoog
CEC	3,82				
TEC	5,03				
pH water	5,7	6,3			
stabele organische stof	2,4 %	3,0 - 10,0 %			

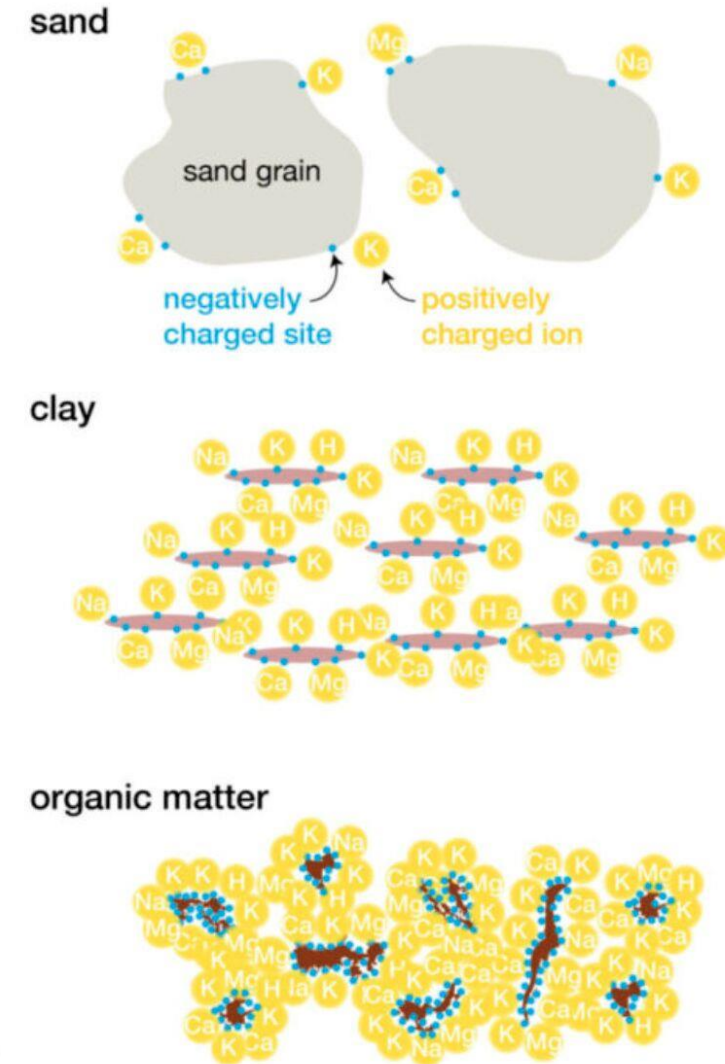

TEC en CEC

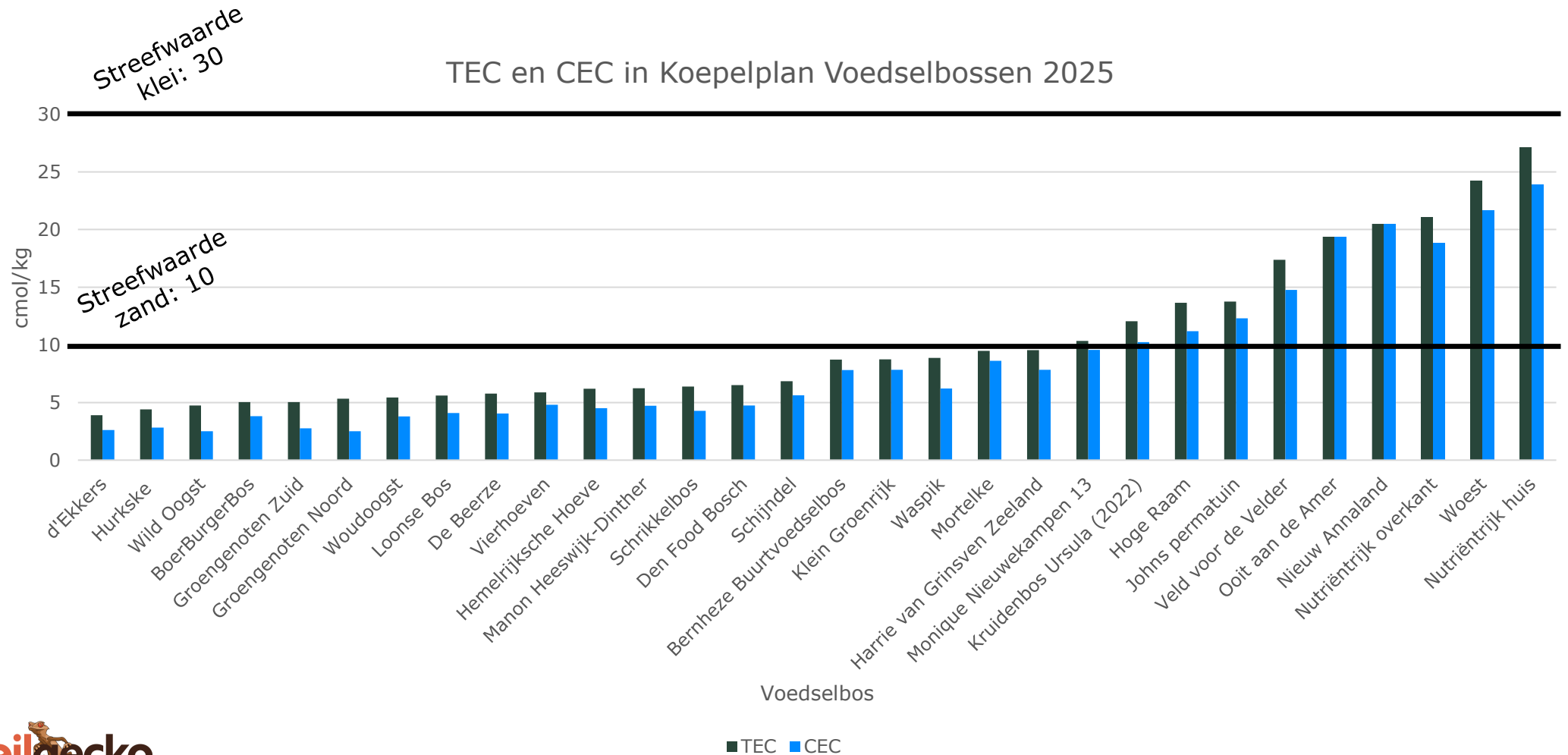
CEC = Cation Exchange Capacity, een maat voor het vermogen van de bodem om ionen vast te houden en uit te wisselen met de bodemoplossing.

TEC = Total Exchange Capacity, het totale uitwisselingsvermogen van de bodem

Uitgedrukt in cmol / kg bodem

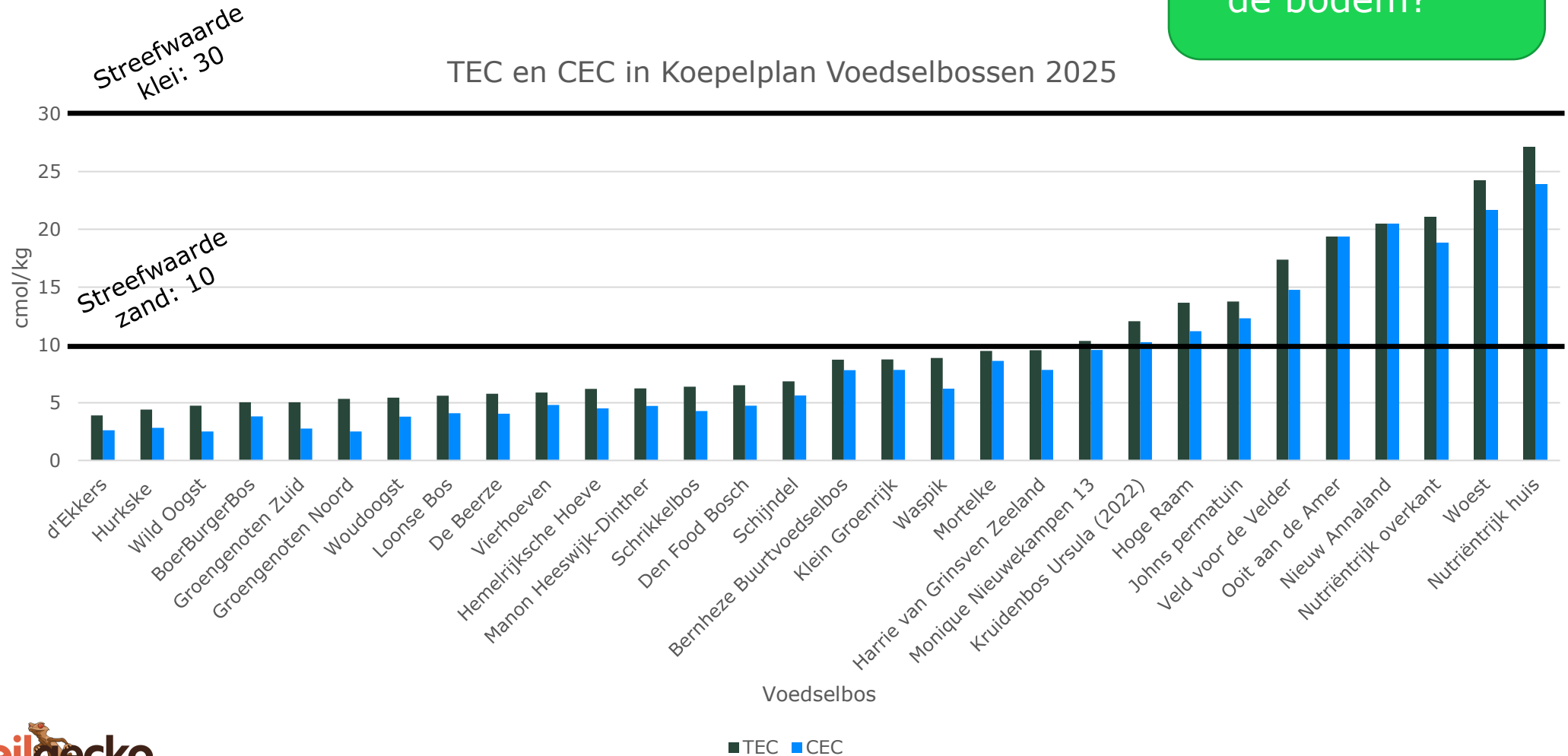

TEC en CEC

TEC en CEC

Hoe verhoog
je de CEC van
de bodem?

Organische stof

- Organisch materiaal: uitwerpselen en resten van planten en dieren

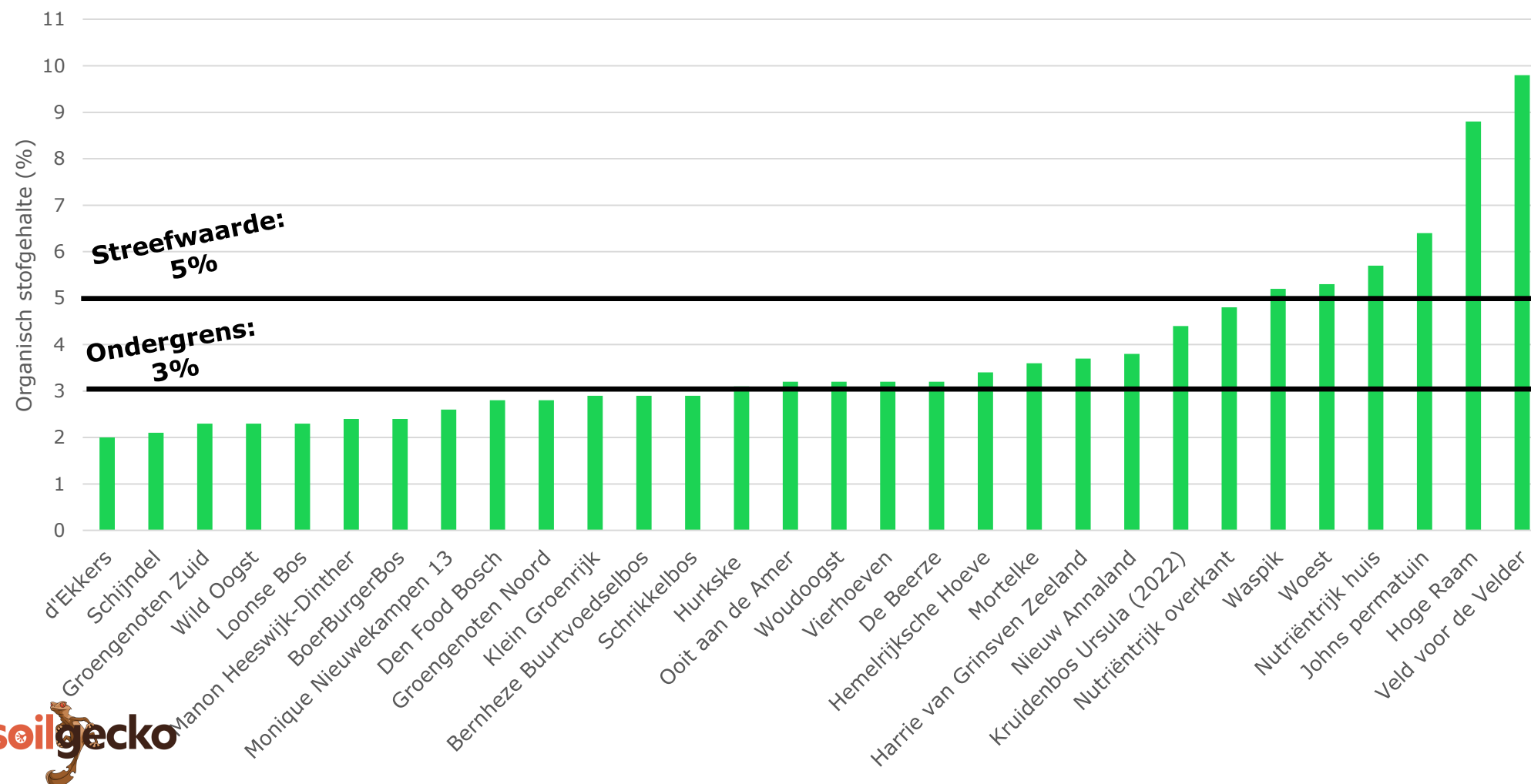

- Organische stof:

Organische stof

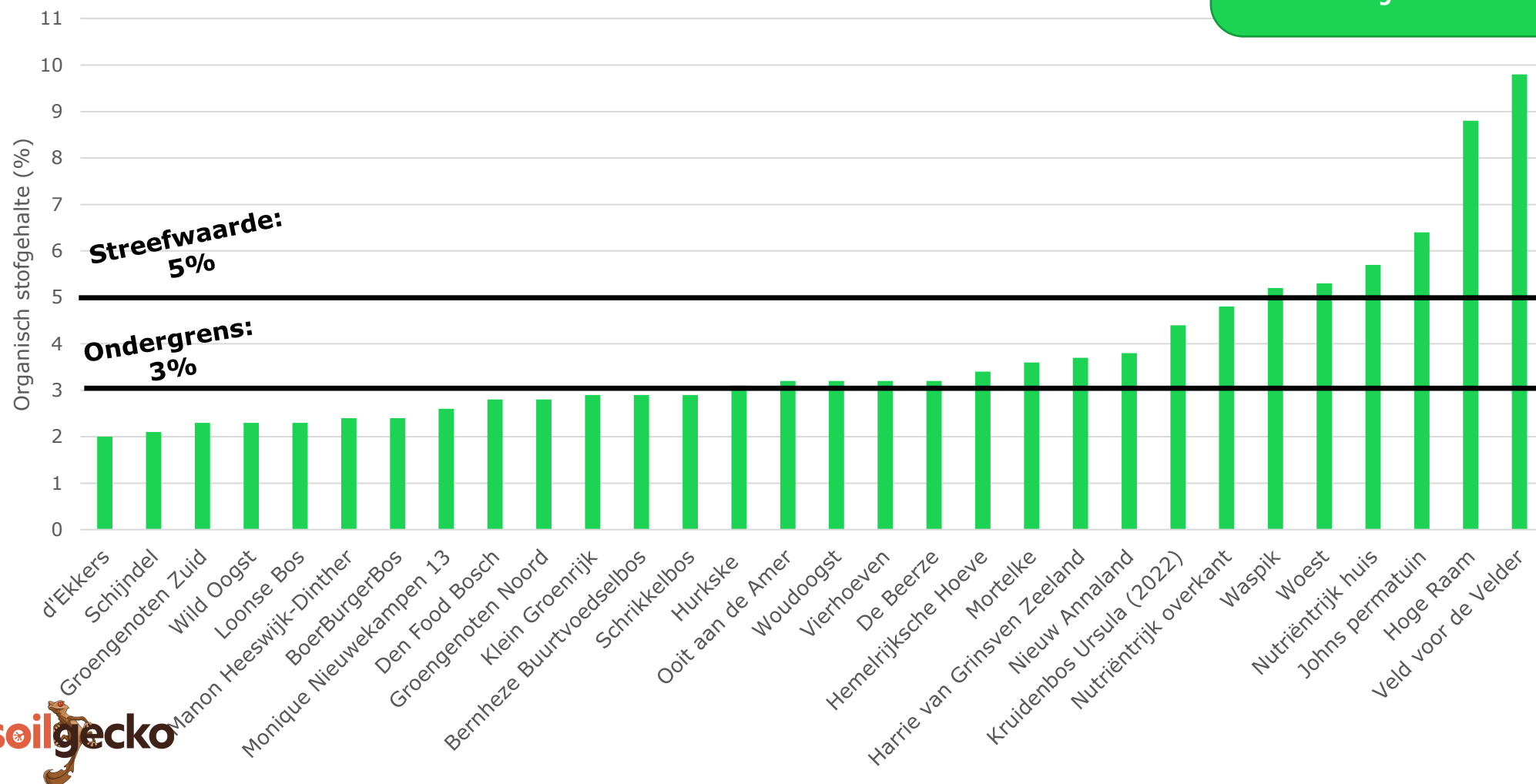
Organisch stofgehalte in Koepelplan Voedselbossen 2025

Organische stof

Organisch stofgehalte in Koepelplan Voedselbossen 2025

Hoe verbeter je het organisch stofgehalte van je bodem?

Organisch stofgehalte: wat kan je doen?

Aanplant pioniers

Aanvoer organisch materiaal

Groenbemesters

Organisch stofgehalte: wat kan je doen?

Aanplant pioniers

Aanvoer organisch materiaal

Groenbemesters

En wat kan je beter niet doen?

pH

Base saturation:

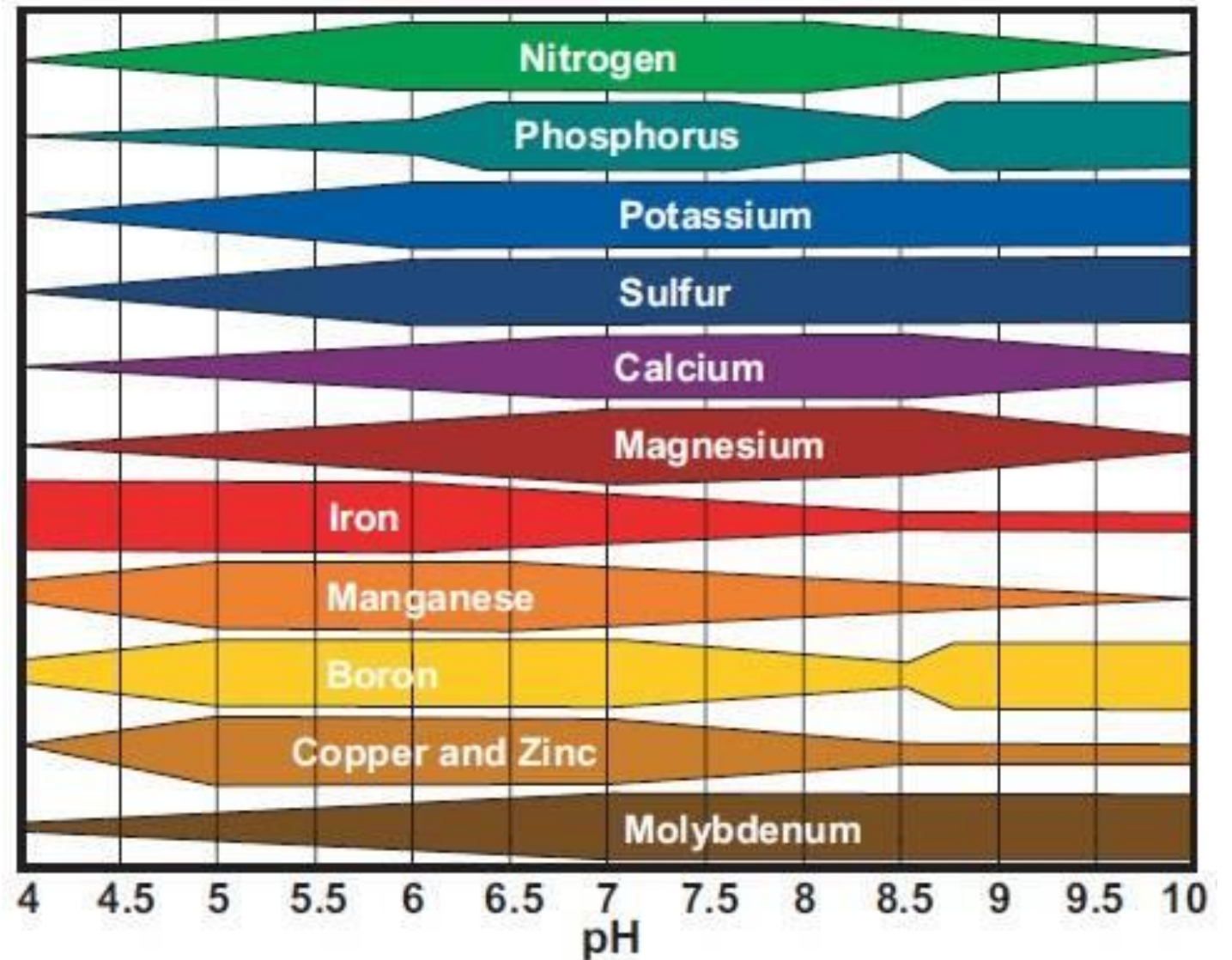
- Balanceren van Ca, Mg en K herstelt de pH

BASE SATURATION		
Calcium	24,02 %	60,00 %
Magnesium	8,29 %	20,00 %
Kalium	2,50 %	3,00 - 6,00 %
Natrium	1,39 %	0,50 - 1,50 %
Aluminium	10,84 %	0,50 %
Waterstof	53,00 %	10,00 %

pH

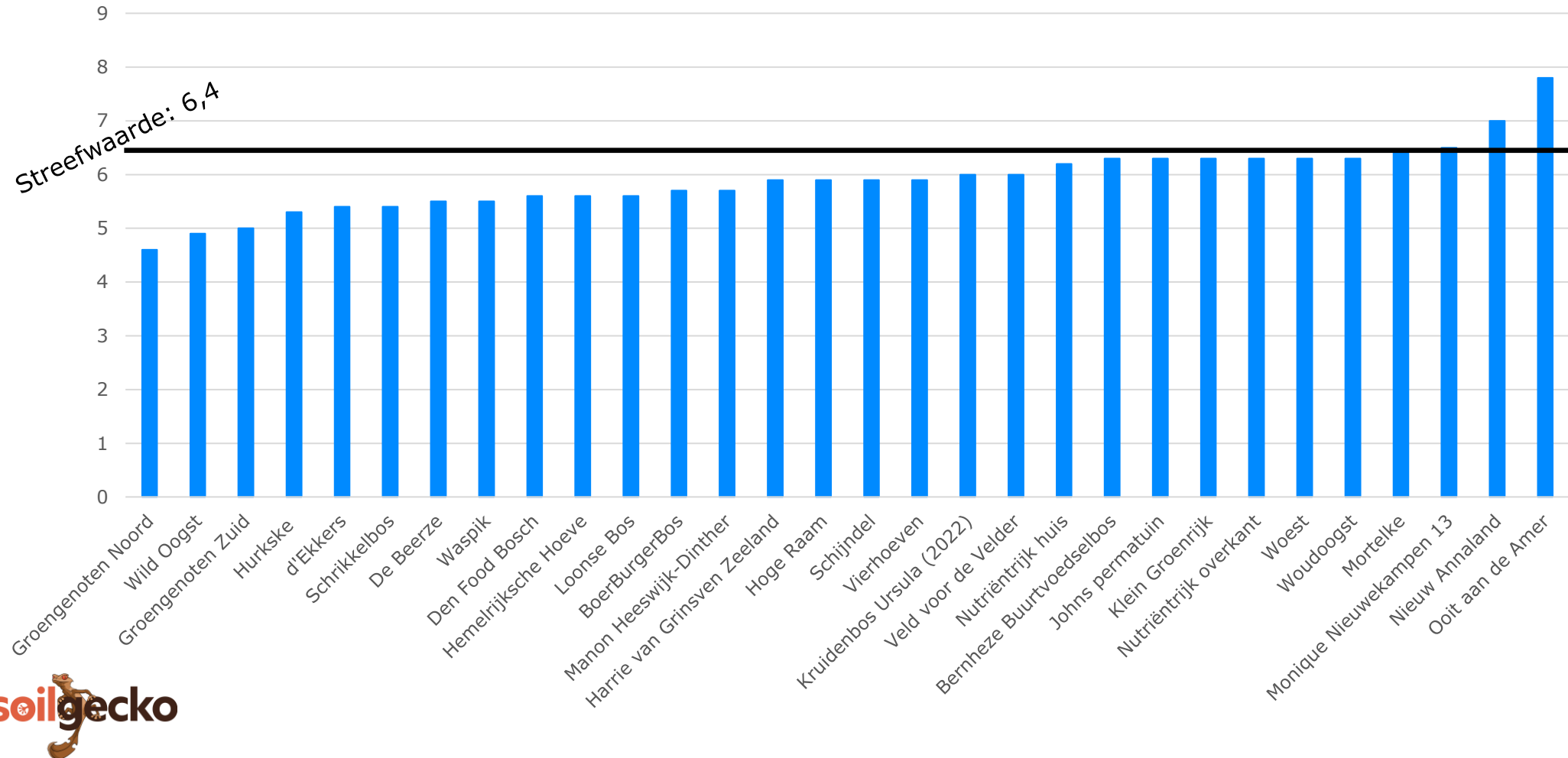
Zuurgraad

Beïnvloedt opname van nutriënten

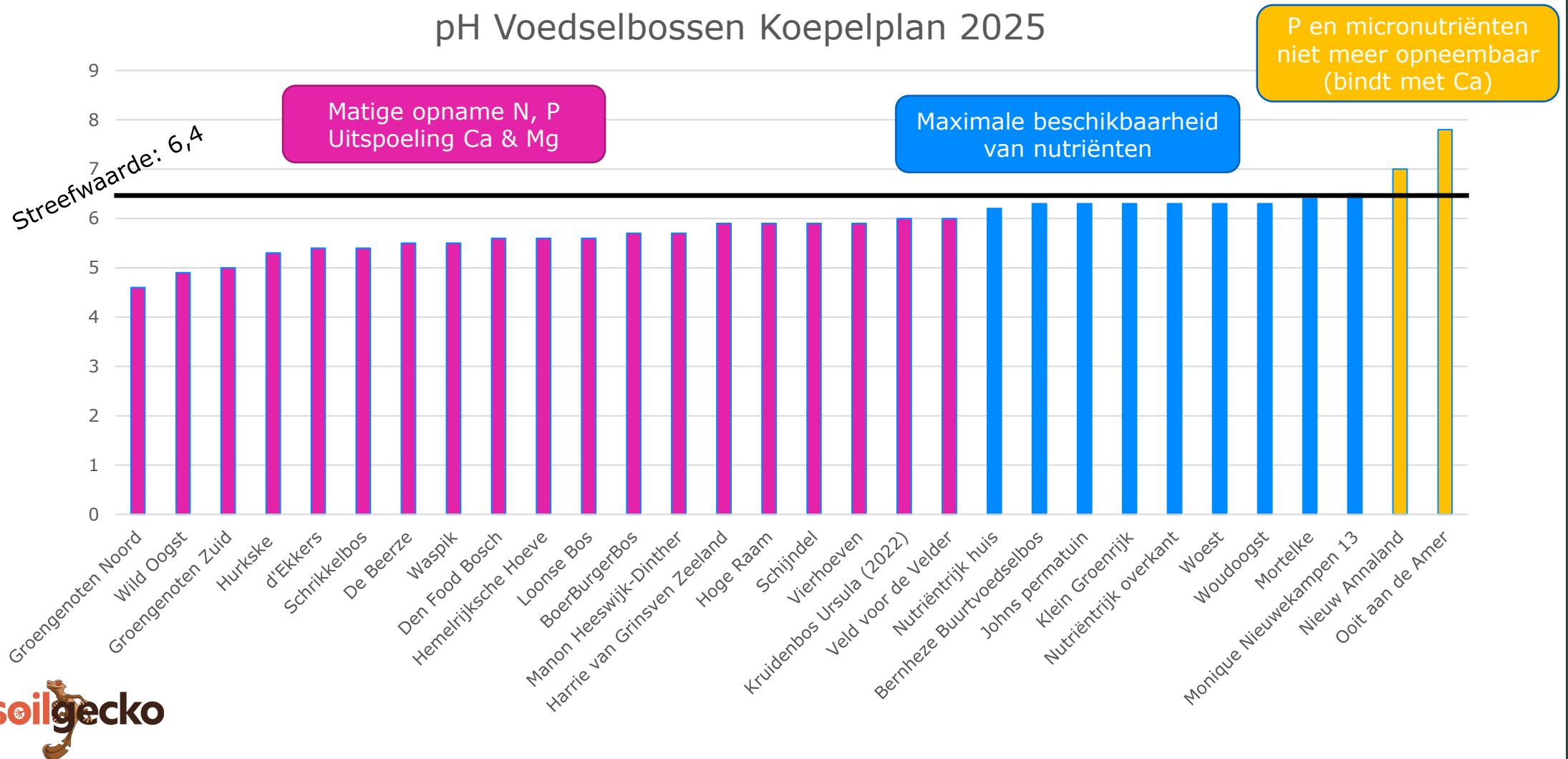
pH

pH Voedselbossen Koepelplan 2025

pH

pH Voedselbossen Koepelplan 2025

pH: wat kan je doen?

pH te laag?

- Macronutriënten balanceren
- Kalk toevoegen: neutraliseren pH + toevoegen Ca en Mg
- In het najaar, werkt langzaam
- Vuistregel: 170-200 kg/ha voor 0,1 punt pH-stijging

pH te hoog?

- Lastig! Zeker op calciumrijke klei.
- In ieder geval niet verder verhogen door kalk
- Macronutriënten balanceren
- In geval van S tekort: elementaire zwavel toevoegen

Deel 2: Macronutriënten

Fosfaat	580 kg/ha	250 - 750 kg/ha		
Calcium	1445 kg/ha	1352 kg/ha		
Magnesium	103 kg/ha	270 kg/ha		
Kalium	67 kg/ha	132 - 264 kg/ha		
Zwavel	51 kg/ha	67 - 112 kg/ha		

Fosfor (P)

- Energiedrager voor alle celprocessen – onderdeel van ATP
- Onderdeel van DNA/RNA
- Stimuleert sterke, diepe wortelgroei
- Bevordert bloemvorming en zaadvorming

Tekort zichtbaar:

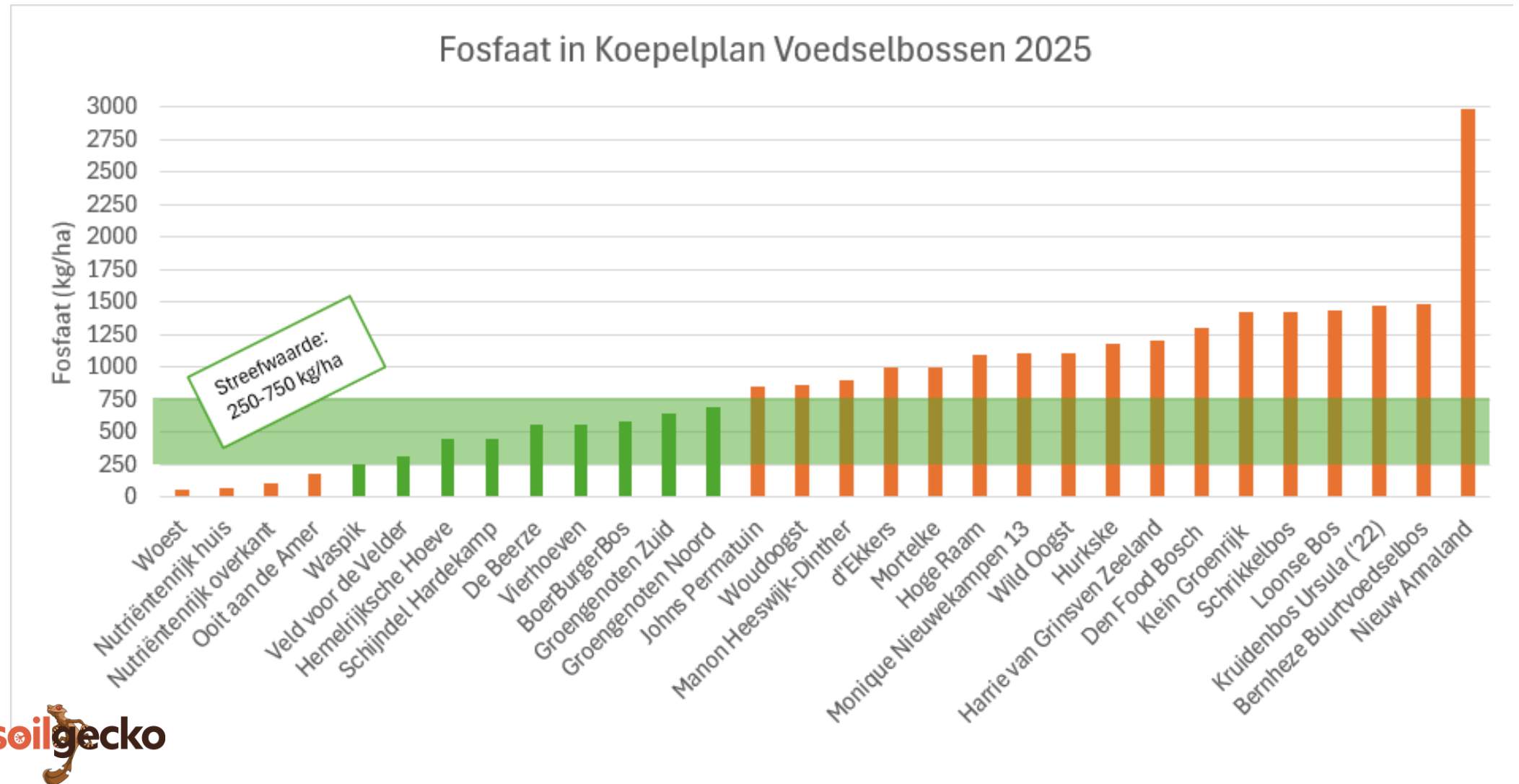
- Paars of roodachtige verkleuring oude blad

Direct relatie met mycorrhizale schimmels

Tekort: paars- of
roodachtige
verkleuring oud blad

Fosfor (P)

Calcium (Ca)

- Niet mobiel → continu nodig
- Turgor
  - Bouwsteen van celwanden → stevigheid, elasticiteit en weerstand
  - Poortwachter van water en nutriënten

Scheuren in de stam, takken die makkelijk breken

Bij voldoende Ca: bladeren aan boom overal even groot
Ca bevordert de kruimelstructuur van de bodem

Gerimpeld blad, dode punten in nieuw blad

Magnesium (Mg)

- ! Nodig voor aanmaken chlorofyl (=fotosynthese)
- Activeert > 300 enzymen
- Energieoverdracht (ATP) en eiwit- en vetvorming

Bij voldoende Mg: mooie donkergroene bladeren
Mg bevordert de cohesie van de bodem

Tekort: verkleuring in oud
blad met groene nerven
(interveinale chlorose)

Kalium (K)

- Regelaar van turgor en waterhuishouding → slappe plant of niet
- Transport van suikers en nutriënten
- Stress- en ziekteresistentie
- K bindt zwak aan de bodem
- Volgorde plantbehoefte gedurende seizoen: Ca → Mg → K

Kleine vruchten,
eerst dik dan dun

Calcium, Magnesium, Kalium

Streefwaardes verschillen, omdat opname afhankelijk is van o.a. pH, OS, bodemtype

- Oranje = onder streefwaarde
- Groen = binnen streefwaarde
- Paars = boven streefwaarde

Teveel van 1 van de 3 zorgt vaak voor een tekort bij 1 of 2 van de anderen.

Voedselbos	Ca	Mg	K
Groengenoten Noord	573	119	116
Wild Oogst	708	94	94
Groengenoten Zuid	782	161	110
Hurkske	813	141	208
d'Ekkers	836	123	181
De Beerze	1172	311	99
Woudoogst	1243	157	287
Hemelrijksche Hoeve	1362	255	309
BoerBurgerBos	1445	103	67
Schrikkelbos	1456	139	302
Loonse Bos	1496	125	179
Den Food Bosch	1687	161	260
Manon Heeswijk-Dinther	1696	179	161
Vierhoeven	1776	152	172
Schijndel Hardekamp	2043	184	273
Waspik	2471	121	105
Klein Groenrijk	2695	363	311
Harrie van Grinsven Zeeland	2970	242	186
Bernheze Buurtvoedselbos	3109	175	116
Mortelke	3149	287	376
Kruidenbos Ursula ('22)	3734	399	267
Monique Nieuwekampen 13	3774	202	251
Hoge Raam	4063	390	486
Johns Permatuin	4442	459	482
Veld voor de Velder	5248	580	665
Nutriëntenrijk overkant	7291	556	329
Woest	7851	986	240
Ooit aan de Amer	7907	157	289
Nieuw Annaland	8460	356	141
Nutriëntenrijk huis	9146	788	262

Zwavel (S)

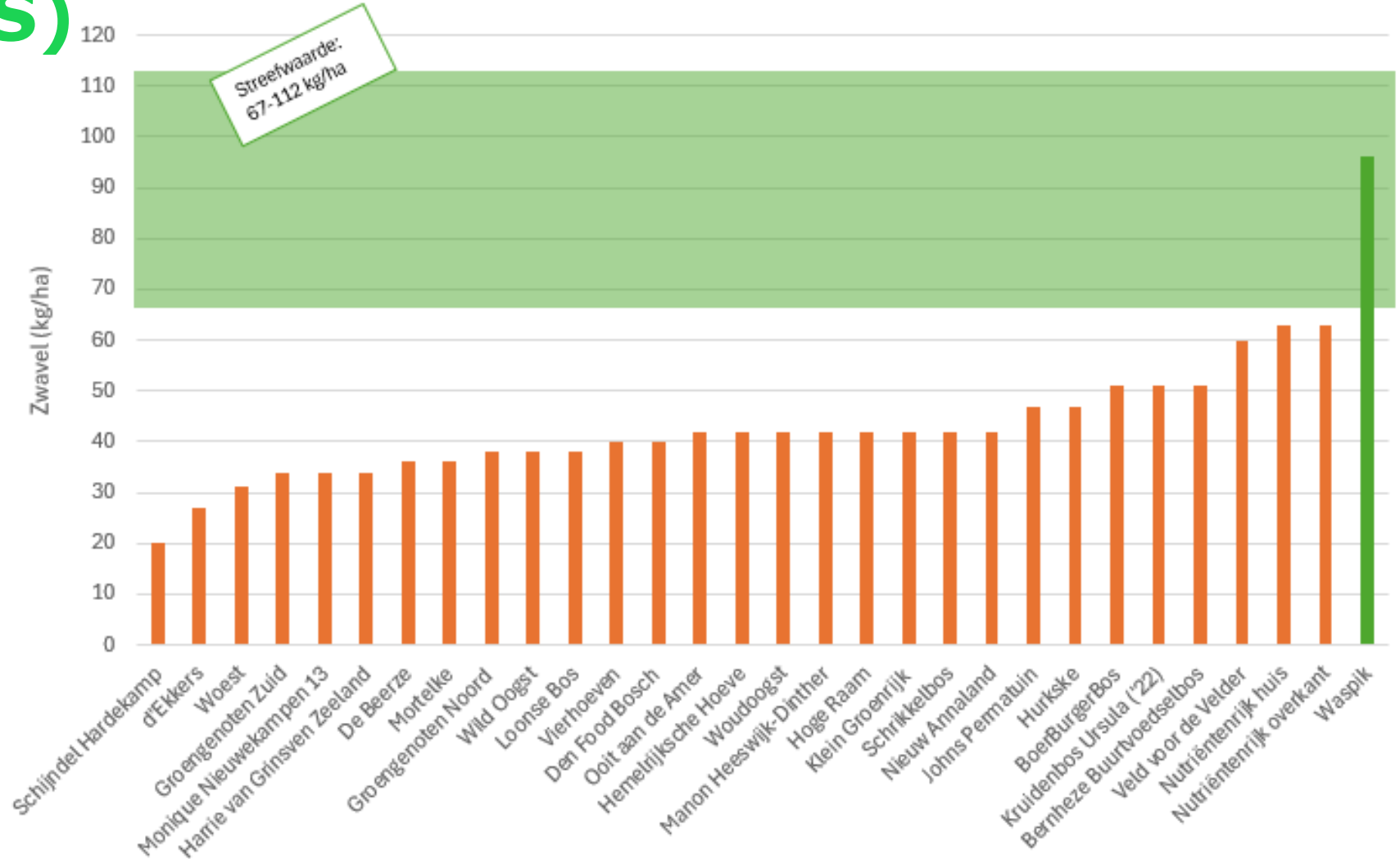
- Eiwitopbouw en stikstofbenutting
- Cruciaal voor koolstofopbouw in plant én bodem
- Ondersteunend aan chlorofylproductie
- Nodig voor secundaire metabolieten (geur, smaak, weerstand)

Tekort: egale lichtgroene tot gele, jonge bladeren

Zwavel (S)

Zwavel in Koepelplan Voedselbossen 2025

Belangrijk om te onthouden!

- Het is **nooit te laat** voor goed bodembeheer!
- **Organisch stof** en **macronutriënten** zijn de basis
- **Actie** is belangrijker dan alle details begrijpen

Dank!

Volgende keer:

24 februari 19:30 @ HAS

Presentaties studentenonderzoek naar
verdichting en waterbergend vermogen

